

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

*Виконання Плану заходів щодо медичної, психологічної,
професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників
антитерористичної операції*

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЮРИДИЧНА СОТНЯ»

2017 РІК

ЗМІСТ

Вступ	4
Резюме звіту	6
Загальна оцінка Плану заходів щодо медичної, психологічної, ... професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції (№359-р)	8
Розділ 1. Відновлення здоров'я учасників російсько-української війни	10
Розділ 2. Проведення психологічної реабілітації демобілізованих військовослужбовців, створення в Україні системи психологічної реабілітації учасників російсько-української війни з урахуванням зарубіжного досвіду функціонування таких систем у постконфліктних ситуаціях	17
Розділ 3. Забезпечення соціальної підтримки та адаптації учасників російсько-української війни, членів сімей загиблих (померлих) учасників російсько-української війни	24
Розділ 4. Професійна реабілітація та працевлаштування звільнених у запас військовослужбовців	30
Розділ 5. Створення організаційної системи управління та інформування громадян у сфері соціального захисту та психологічної реабілітації учасників російсько-української війни	34
Розділ 6. Залучення міжнародної допомоги щодо створення системи реабілітації та адаптації учасників російсько-української війни	38
Висновки до звіту	40

За останні три з половиною роки кількість учасників бойових дій в Україні зросла більш як на 316 тисяч осіб. У 2014 році Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" був чи не єдиним законодавчим актом, направленим на соціально-правовий захист ветеранів. Проте Закон, побудований на принципах радянської системи, міг працювати, коли кількість ветеранів з кожним роком зменшувалась. При різкому збільшенні ветеранської спільноти в державі виникли проблеми із забезпеченням задекларованих норм. Найголовніше, норми Закону 1993 р. не могли забезпечити потреби сучасного покоління ветеранів, які пройшли активні бойові дії.

Неодноразово на різних рівнях державної влади озвучувались наміри запровадити нову систему соціальної підтримки ветеранів. Хоча така система досі не створена, проте у цьому напрямку зроблено низку кроків у формі прийняття різних нормативно-правових актів. Одним із найбільш цілісних документів став План заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції, затверджений 31 березня 2015 року Розпорядженням КМУ №359-р (далі - План заходів). Цей стратегічний документ складається з 6 розділів, в яких викладені 55 заходів, направлених на відновлення здоров'я, проведення психологічної реабілітації звільнених військовослужбовців, забезпечення соціальної підтримки та адаптації учасників російсько-української війни, членів сімей загиблих (померлих); побудову системи професійної адаптації та працевлаштування, а також залучення міжнародної допомоги.

Строк виконання Плану заходів почався 2015 року. Останній захід передбачалось виконати 2016 року. Низка заходів підлягають постійному виконанню.

Для визначення впливу Плану заходів на рівень соціального захисту учасників російсько-української війни був проведений аналіз звітів Міністерства соціальної політики України (далі - Мінсоцполітики):

- звіт про стан виконання Плану заходів за перший квартал 2017 року;
- звіт про стан виконання Плану заходів за квітень 2017 року;
- аналіз щодо стану виконання Плану заходів.

ГО "Всеукраїнська правозахисна організація "Юридична Сотня" (далі - Юридична Сотня), діяльність якої спрямована на вдосконалення системи реабілітації, адаптації та соціального захисту ветеранів війни проти російської агресії, вирішила провести власний моніторинг та громадський аналіз Плану заходів та аналізів Мінсоцполітики щодо його виконання.

У ході вивчення звітів та аналізу Мінсоцполітики було виявлено низку розбіжностей між формальним та фактичним станом виконання заходів. Результати дослідження, проведеного Юридичною Сотнею, викладені у цьому аналітичному звіті.

Метою цього дослідження є аналіз ефективності реалізації заходів, передбачених Планом заходів, визначення здобутків, яких вдалось досягти у процесі виконання Розпорядження Кабінетом Міністрів України, виявлення не виконаних заходів та оцінка подальшої перспективи реалізації Плану заходів.

---

¹ Станом на 3 вересня 2017 року за даними Міністерства соціальної політики 316 612 осіб отримали статус учасника бойових дій за участь у російсько-українській війні

² Надані на депутатське звернення народного депутата України Шкрум А. І. №2/3/349-17 від 30.05.2017 у листі Мінсоцполітики №213/349-17 від 30.05.2017

Основне завдання: дослідити фактичний та формальний стан виконання Плану заходів, спрямованих на побудову системи медичної, психологічної реабілітації та соціальної адаптації учасників російсько-української війни; виявити недоліки, що виникли в процесі виконання заходів для врахування в подальшій роботі; оцінити вплив Плану заходів на систему соціальної підтримки учасників російсько-української війни на побудову системи медичної, психологічної реабілітації та соціальної адаптації учасників російсько-української війни в Україні.

Структура звіту: цей Звіт складається із 6 розділів, які відповідають розділам Плану заходів. Терміни, які використовуються у цьому звіті: національним законодавством не передбачений такий термін як «учасник АТО». У Плані заходів під «учасниками АТО» розуміють військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, учасників бойових дій (далі – УБД), інвалідів війни, ветеранів війни.

В аналітичному звіті використовується термін “учасники російсько-української війни”, під яким розуміються особи, які захищали (захищають) незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь у збройному конфлікті на Сході України. Використання терміну обумовлене тим, що дії на Сході України юридично та фактично підпадають під ознаки міжнародного збройного конфлікту згідно Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року про захист жертв війни, а тому до учасників такого конфлікту повинні застосовуватися відповідні нормативні визначення.

Якщо не вказано інше, всі офіційні дані та статистика, наведена у цьому звіті, вказана згідно звітів Мінсоцполітики (звіт про стан виконання Плану заходів за перший квартал 2017 року; звіт про стан виконання Плану заходів за квітень 2017 року; аналіз щодо стану виконання Плану заходів).

Розділ 1. Відновлення здоров'я учасників російсько-української війни

Станом на квітень 2017 року у сфері медичного огляду, медичного супроводу, організації відпочинку та інших заходів медичного характеру 2 із 10 є виконаними, 2 в стані постійного виконання, для одного із заходів розділу встановлений строк виконання з 2015 по 2017 рік. А також п'ять заходів із передбачених розділом, не виконано, проте строк їх виконання завершився, серед них: опрацювання питання щодо організації відпочинку (з наданням оздоровчих або санаторно-курортних послуг) звільнених зі служби військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та працівників, які брали участь в російсько-українській війні, членів їх сімей (дружини, чоловіка та неповнолітніх дітей) за рахунок коштів місцевих бюджетів, вирішення питання щодо постановки військовими комісаріатами на облік звільнених зі служби військовослужбовців виключно після проходження медичного огляду, передача державного підприємства «Санаторний комплекс «Пуща-Озерна» із сфери управління Державного управління справами до сфери управління Міністерства соціальної політики та ряд інших важливих заходів.

Розділ 2. Проведення психологічної реабілітації звільнених у запас військовослужбовців

У розділі передбачено необхідність виконання 16-ти заходів таких, як розроблення уніфікованої навчальної програми підготовки спеціалістів з питань психологічної допомоги військовослужбовцям, а також розроблення різного роду методичних рекомендацій. Чотири заходи досі не були виконані. Серед них затвердження навчальної програми щодо підготовки спеціалістів та методичних рекомендацій щодо надання психологічної допомоги, створення регіональних центрів психологічної реабілітації та інші. Вісім заходів, представлених в розділі зі строком постійного виконання та 4-ри заходи розділу є виконаними, зокрема: створення Міжвідомчої координаційної ради з питань психологічної реабілітації учасників російсько-української війни; затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення індивідуальної програми реабілітації інвалідів; створення на базі Харківської державної академії фізичної культури Міжрегіонального навчального центру масажних технологій; а також розроблення та затвердження уніфікованої навчальної програми підготовки спеціалістів з питань первинної психосоціальної реабілітації.

Розділ 3. Забезпечення соціальної підтримки та адаптації учасників російсько-української війни, членів сімей загиблих (померлих) учасників російсько-української війни

Планом заходів передбачено 8-м заходів задля забезпечення соціальної підтримки учасників російсько-української війни та членів сімей загиблих воїнів. Із восьми заходів даного розділу виконано 2 заходи, серед яких розроблення дорожньої карти для звільнених зі служби військовослужбовців та розроблення проекту акта щодо визначення повноважень центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в частині організації надання допомоги сім'ям учасників російсько-української війни, проте, останній не містить практичної користі. Натомість, благодійні та громадські організації за власні кошти здійснюють виготовлення та поширення інформаційних матеріалів. Ще 4-ри заходи виконуються постійно, один із заходів не виконано та ще один захід із невизначеним строком виконання.

Розділ 4. Професійна адаптація та працевлаштування звільнених у запас

Задля створення умов для професійної реабілітації учасників російсько-української війни, Планом заходів передбачено виконання дев'яти заходів. Два заходи розділу виконано, а шість заходів потребують постійного виконання.

Один захід, строк якого завершився у червні 2015 року, залишається не виконаним - спрощення процедури прийняття на роботу до органів МВС, Міністерства оборони України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби демобілізованих військовослужбовців.

Розділ 5. Створення організаційної системи управління та інформування громадян у сфері соціального захисту та психологічної реабілітації учасників російсько-української війни

Розділом передбачено виконання 9-ти заходів. У процесі дослідження було виявлено, що 6-ть заходів розділу є виконаними. Серед цих важливих заходів: наявність обласних програм щодо сприяння соціального захисту ветеранів війни, створення відповідних координаційних центрів при місцевих державних адміністраціях, надання послуг учасникам російсько-української війни за принципом «єдиного вікна», а також запровадження регіональних телефонних «гарячих ліній» для надання консультацій учасникам російсько-української війни. 2 заходи розділу на сьогоднішній день є не виконаними, а саме: опрацювання питання щодо створення інформаційної системи про соціальний захист та реабілітацію учасників російсько-української війни, а також постійно виконується розроблення та подання в разі необхідності Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо спрощення процедур, спрямованих на соціальний захист учасників російсько-української війни та один із заходів розділу із постійним строком виконання.

Розділ 6. Залучення міжнародної допомоги щодо створення системи реабілітації та адаптації учасників російсько-української війни

Розділом передбачено лише 3 заходи, проте 2 із них, строки виконання яких завершилися ще у 2015 році, станом на квітень 2017 року залишаються не виконаними. Вони полягають у пошуці додаткових джерел для зміцнення матеріально-технічної бази центрів, закладів та установ, що надають учасникам російсько-української війни послуги з реабілітації, лікування та адаптації, а також у застосуванні міжнародного досвіду шляхом проведення міжнародної конференції з питань надання медичної та соціальної допомоги ветеранам війни. Ще один із заходів передбачає постійне виконання та полягає в забезпеченні співпраці з міжнародними організаціями.

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ПЛАНУ ЗАХОДІВ ЩОДО МЕДИЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ, ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ (№359-Р)

Початок війни на Сході України створив нові виклики для системи психологічної та медичної реабілітації в Україні, адже надавати допомогу тепер потрібно людям, які пройшли війну. Крім того, постала проблема подальшої соціальної адаптації колишніх військовослужбовців у мирному житті. Для вирішення цих заходів 31 березня 2015 року було прийнято Розпорядження Кабінету Міністрів України №359-р “Про затвердження Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції”.

Наразі План заходів є основним стратегічним документом, спрямованим на побудову системи медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників російсько-української війни. Передбачення усіх необхідних заходів та ефективне їх виконання зможе вирішити більшість проблем, з якими стикаються учасники російсько-української війни, повернувшись до мирного життя.

Причин цьому декілька. Абстрактне формулювання заходів і використання дають можливість уникнути реального вжиття дій. Зокрема, захід №2 передбачає вирішення питання щодо постановки військовими комісаріатами на облік демобілізованих військовослужбовців, однак чітких критеріїв яким саме чином це має бути вирішено не зазначено. Як наслідок, на етапі виконання заходу зустрічаються розбіжності в частині оцінки ефективності його виконання. Заходи №5 та №6 містять формулювання “опрацювання питання щодо організації відпочинку” чи “опрацювання питання щодо передачі зі сфери управління Державного управління справами до сфери управління Міністерства соціальної політики державного підприємства “Санатор-

ний комплекс "Пуща-Озерна". Бачимо, що сам захід не вимагає безпосередньо організувати відпочинок чи передати в управління, а передбачає лише "опрацювання питання". Аналогічне формулювання містить захід №49. Захід №10 пропонує підготувати проект нормативно-правового акта щодо збільшення в госпіталях для ветеранів війни норм грошових витрат на харчування та медикаменти у розрахунку на одного хворого на добу, однак не передбачає його подальше затвердження та імплементацію на практиці. Аналогічне формулювання містить і захід №29, №48, №51. Не зовсім зрозуміло які критерії оцінювання виконання таких заходів: кінцевий результат чи сам процес роботи.

РОЗДІЛ 1.

ВІДНОВЛЕННЯ ЗДОРОВ'Я

УЧАСНИКІВ РОСІЙСЬКО-

УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Передбачені заходи	Виконані	Не виконані	На постійному виконанні
10	2	5	2

Виконані:

1. Співпраця з органами місцевого самоврядування щодо розроблення та затвердження порядку транспортного обслуговування та графіка транспортування у містах, селищах та селах учасників російсько-української війни, які мають поранення, до закладів охорони здоров'я, в яких вони отримують послуги згідно з медичними показаннями.

На виконання заходу надано інформацію обласними державними адміністраціями 22 областей України. Захід є виконаним у 12 областях, з них в Івано-Франківській, Луганській, Сумській, Харківській та Хмельницькій областях працює "соціальне таксі". В Миколаївській та Сумській областях транспортування організоване лише у деяких регіонах. Не вирішено: Київська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Черкаська, Чернівецька області, м. Київ.

2. Розроблення проекту нормативно-правового акту щодо збільшення в госпіталях для ветеранів війни норм грошових витрат на харчування та медикаменти у розрахунку на одного хворого на добу.

На виконання зазначеного заходу 27 січня 2016 року прийнято постанову Кабінету Міністрів України №34 «Про збільшення норм грошових витрат на харчування та медикаменти в закладах охорони здоров'я для ветеранів війни». Зазначеною постановою передбачено збільшення норм грошових витрат на обслуговування ветеранів війни в Українському державному медико-соціальному центрі ветеранів війни, госпіталях, відділень, палатах для ветеранів війни у лікувально-профілактичних закладах, встановивши їх розміри у розрахунку на одного хворого на день: на харчування -55; на придбання медикаментів і перев'язувальних засобів - 65 гривень, крім спеціалізованих відділень і палат, для яких передбачено вищі норми.

Ще 3 заходи передбачені розділом виконуються (з яких, 2 - строк виконання постійно, 1 - строк виконання 2015-2017 роки).

Серед заходів, що потребують постійного виконання:

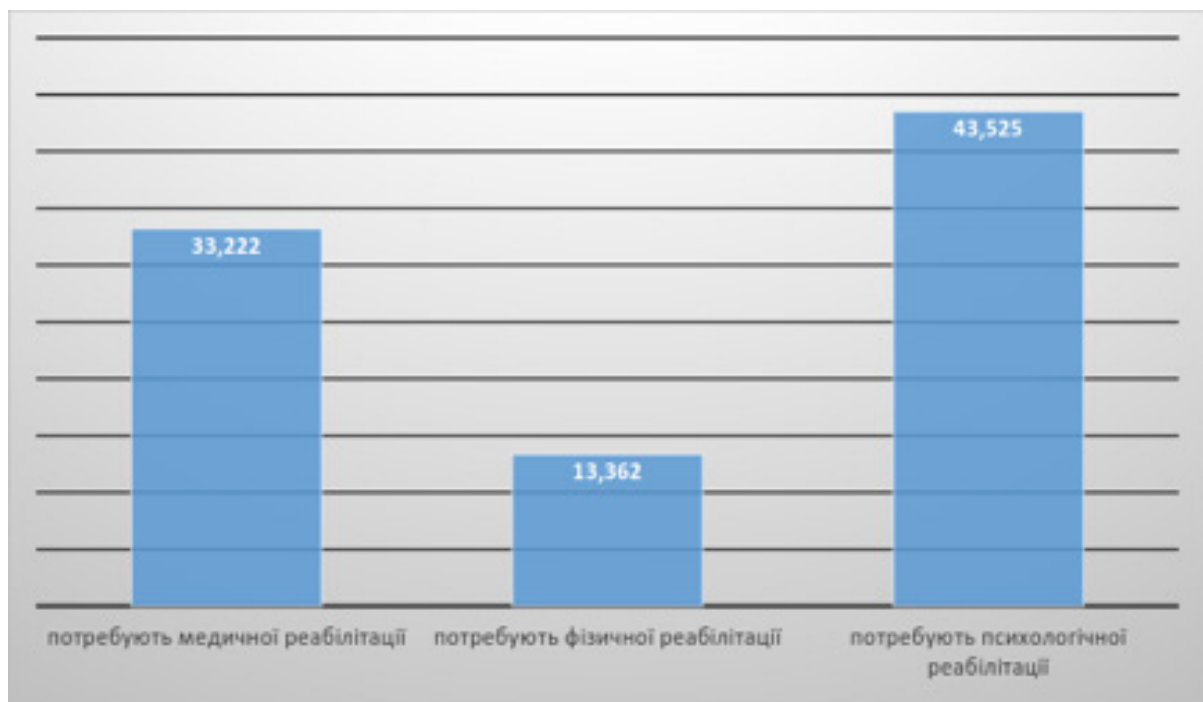
1. Проведення обов'язкового медичного огляду військовослужбовців, звільнених у запас, які були призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період та направлення звільнених військовослужбовців, у яких виявлені порушення у стані здоров'я, на стаціонарне обстеження у заклади охорони здоров'я.

Згідно звіту Міністерства соціальної політики захід позначено як виконаний та контроль за його виконанням знятий. У той же час у звіті про виконання також не зазначено сам механізм його реалізації. Яким чином процедурно відбувається організація медичного огляду; яка структура здійснює медичний огляд та подальше направлення на стаціонарне лікування: військова частина чи військкомат.

Відсутність повної інформації про виконання заходу дає підстави для подальшого вивчення питання.

Таким чином, за даними Міністерства оборони України, станом на 01.05.2017 року близько 62 000 звільнених військовослужбовців пройшли обов'язковий медичний огляд. За даними Міністерства охорони здоров'я станом на квітень 2017 року на обліку в управліннях соціального захисту в областях перебуває 149 862 звільнених військовослужбовців, які потребують медичної, фізичної та психологічної реабілітації (див. гістограму 1).

Гістограма 1. Потреби учасників російсько-української війни у реабілітації.

Однак, якщо взяти загальну кількість звільнених осіб, то лише близько 42% (62 000 від загальної кількості у 149 862 (станом на квітень 2017 року) звільнених осіб, згідно з даними Міністерства охорони здоров'я) звільнених в запас військовослужбовців пройшли обов'язковий медичний огляд. Крім того, необхідно враховувати загальну кількість осіб, які були мобілізовані та кількість звільнених із лав усіх силових структур, а не лише ЗСУ.

Також як результат виконання заходу наводиться статистика проведення медичного огляду в областях. Зазначається загальна кількість осіб, які пройшли огляд. Однак відсутня інформація про осіб, які були звільнені, але медичного огляду не пройшли. Статистичні дані є неповними. Тому стверджувати про успіх/невдачу виконання заходу не можна.

Таблиця 1. Проведення медичного огляду в областях

Область	Кількість демобілізованих, що пройшли огляд
Волинська	2 495
Вінницька	7 285
Дніпропетровська	5 639
Донецька	1 800
Житомирська*	
Закарпатська*	
Запорізька	3 167
Івано-Франківська*	
Київська	3 261
Кіровоградська*	
Луганська*	
Львівська	9 451
Миколаївська	7 226
Одеська*	
Полтавська	3 067
Рівненська	1 904
Сумська	5 360
Тернопільська*	
Харківська	7 268
Херсонська*	
Хмельницька	4 286
Черкаська*	
Чернівецька	1 363
Чернігівська	2 926

* - дані не надано

2. Організація медичного супроводу звільнених у запас військовослужбовців шляхом проведення періодичних медичних оглядів, надання всебічної допомоги таким категоріям осіб у проходженні медико-соціальних експертних комісій.

У звіті на виконання цього заходу наводяться дані про кількість учасників російсько-української війни, яких було направлено на огляд на медико-соціальну експертну комісію (МСЕК) (станом на квітень 2017 року). Однак відсутня інформація за який період наведені дані. Крім того, не зазначено скільки осіб ще потребують направлення на МСЕК. Тому дані є неповними, що не дає можливості стверджувати про виконання цього заходу.

Таблиця 2. Кількість учасників російсько-української війни, яких було направлено на огляд у медико-соціальну експертну комісію (МСЕК) (станом на квітень 2017 року)

Область	Направлено на МСЕК	Встановлена I група інвалідності	Встановлена II група інвалідності	Встановлена III група інвалідності
Вінницька	487	6	42	225
Волинська*		6	42	212
Дніпропетровська*				
Донецька	39	0	8	21
Житомирська*	69			
Закарпатська	54	0	2	29
Запорізька	64			
Івано-Франківська*				
Київська*				
Кіровоградська*				
Луганська*	1			
Львівська*				
Миколаївська	404	8	44	168
Одеська*				
Полтавська*				
Рівненська*				
Сумська	317	7	5	75
Тернопільська	202	7	22	93
Харківська	33	0	3	11
Херсонська	27	1	1	12
Хмельницька*	138			
Черкаська*	84			
Чернівецька*	48			
Чернігівська*				

* - дані не надано або надано неповністю

Для заходу "забезпечення організації надання санаторно-курортних послуг учасників бойових дій та інвалідам війни з числа учасників АТО у санаторіях, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, або за рахунок коштів бюджетної програми "Забезпечення постраждалих учасників АТО санаторно-курортним лікуванням" передбачено строк виконання протягом 2015-2017 років.

На виконання зазначеного заходу постановою Кабінету Міністрів України (далі - КМУ) «Про порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення деяких

категорій інвалідів санаторно-курортними путівками» від 01.03.2017 року №110 передбачено можливість учасника російсько-української війни самостійно обирати санаторій для оздоровлення, а повноваження щодо закупівлі путівок передано місцевим державним адміністраціям. У свою чергу, Наказом Міністерства соціальної політики від 06.04.2017 року №575 затверджено граничну вартість путівки 6300 гривень.

Однак, півроку функціонування механізму самостійного обрання санаторію для оздоровлення показало негативні сторони такого підходу. Санаторії не укладають відповідних договорів, а отже поїхати все ж у будь-який санаторій не можна.

У 2017 році забезпечення санаторно-курортним лікуванням також здійснюється в межах коштів зазначеної Програми. Обсяг фінансування якої на 2017 рік становить 22 млн 454 тис. грн. У 2016 році забезпечення постраждалих учасників російсько-української війни санаторно-курортним лікуванням здійснювалось в межах виконання бюджетної програми „Заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації учасників АТО та забезпечення постраждалих учасників АТО санаторно-курортним лікуванням”(далі - Програма), за якою було передбачено 22,4 млн гривень, які використовуються на:

- здійснення заходів із психологічної реабілітації учасників російсько-української війни;
- здійснення заходів із соціальної та професійної адаптації учасників російсько-української війни;
- забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб, які постраждали під час проведення АТО та яким встановлено статус учасника бойових дій чи інваліда війни.

Загалом, 5744 УБД отримали послуги реабілітації та санаторно-курортне лікування.

Водночас за даними Державної служби у справах ветеранів війни та учасників АТО забезпечення санаторно-курортною путівкою у 2017 році потребують 15 588 осіб. Таким чином, хоча строк виконання даного заходу завершився ще у 2015 році, проте його досі не виконано. Також за чинним законодавством ветерани війни мають право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням щороку. Отже, захід повинен виконуватися постійно. Крім того, для більш ефективного виконання заходу органам соціального захисту населення необхідно більш активно співпрацювати з власниками санаторіїв.

Не виконано:

1. Постанова на облік військовими комісаріатами осіб, звільнених зі служби, виключно після проходження медичного огляду.

Листом Кабінету Міністрів України від 22.09.2015 року №8587/13/1-15 цей захід було знято з контролю. Однак, обов'язковий медичний огляд після звільнення зі служби так і не проводиться, адже відповідного нормативно-правового акта про обов'язковість проведення медичного огляду перед звільненням прийнято не було, порядку організації відпочинку перед звільненням теж немає. За даними Міністерства оборони України, станом на 01.05.2017 року близько 62 тис. осіб, звільнених зі служби, пройшли обов'язковий медичний огляд. Однак, у звіті, наданому Міністерством соціальної політики України не зазначається, яку загальну кількість осіб було звільнено із лав Збройних Сил України та який відсоток від усіх звільнених становлять наведені дані.

2. Організація відпочинку (з наданням оздоровчих або санаторно-курортних послуг) звільнених зі служби осіб рядового і начальницького складу та працівників, які брали участь в російсько-українській війні, а також членів їхніх сімей за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Виконавцями зазначеного заходу є обласні та Київська міська державна адміністрація, тому у Звіті Міністерства соціальної політики наводиться інформація щодо стану виконання зазначеного заходу в кожній окремій області. Так, вказується, що Вінницькій області у 2017 році 2 ді-

тей учасників російсько-української війни оздоровлено у МДЦ "Артек" та 6 дітей було направлено на оздоровлення до УДЦ "Молода гвардія". У Волинській області затверджено обласну програму "Підтримки учасників антитерористичної операції та членів їх сімей на 2017 рік", якою передбачено кошти обласного бюджету в сумі 600 тис. грн. на проведення відпочинку для сімей загиблих учасників російсько-української війни в комунальних санаторно-курортних закладах Волинської області. У Дніпропетровській області, наприклад, санаторно-курортне лікування пройшли 46 осіб - за рахунок місцевих бюджетів та 105 осіб - за благодійні кошти, проте у звіті не зазначено за який період наведені такі дані. У Львівській, Сумській області питання організації відпочинку військовослужбовців та членів їх родин все ще опрацьовується, а у Одеській області районним державним адміністраціям та міським виконавчим комітетам тільки було надано доручення щодо забезпечення направлення на оздоровлення дітей учасників російсько-української війни та дітей загиблих учасників російсько-української війни.

Загалом, кошти з місцевих бюджетів спрямовуються на організацію відпочинку дітей учасників російсько-української війни. Варто також зазначити, що у Розпорядженні КМУ 359-р для даного заходу встановлено строк виконання протягом 2015 року, що звичайно негативно позначається на виконанні заходу, адже організація відпочинку військовослужбовців потребує постійного виконання. Так, обласними державними адміністраціями затверджуються програми, якими передбачається надання оздоровчих чи санаторно-курортних послуг лише на рік, два чи три. Тобто, якщо у 2015 році обласною державною адміністрацією було затверджено такий порядок лише на 2015 рік й відповідно протягом цього року було організовано відпочинок військовослужбовців та членів їх сімей, то пройти санаторно-курортне лікування за рахунок коштів місцевих бюджетів у 2016 чи 2017 році військовослужбовець вже не зможе, оскільки не буде відповідного порядку.

3. Передача державного підприємства «Санаторний комплекс «Пуща-Озерна» із сфери управління Державного управління справами до сфери управління Міністерства соціальної політики, а також опрацювання питання щодо створення на базі комплексу центру психологічної реабілітації. Строк виконання даного заходу завершився ще у липні 2015 року. Міністерство соціальної політики та Міністерство економічного розвитку вказують, що захід виконано та підтверджують це листом Кабінету Міністрів України від 22.09.2015 року №8587/13/1-15 про зняття з контролю.

Втім, згідно даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань станом на 03.10.17 "Санаторний комплекс "Пуща-Озерна" все ще знаходиться під управлінням Державного управління справами. Відповідно, центр надання психологічної реабілітації учасникам російсько-української війни на базі "Санаторного комплексу "Пуща-озерна" не створено. Відтак, захід залишається не виконаним.

Однією з причин невиконання заходу є неправильна його постановка та визначення критеріїв оцінки результату. Оскільки саме формулювання заходу передбачає не передачу державного підприємства "Санаторний комплекс "Пуща-Озерна" до Міністерства соціальної політики, а "опрацювання питання" щодо передачі. Як наслідок, питання було опрацьоване та захід вважається формально виконаним, про що зазначено у звіті. Однак до жодних практичних наслідків його виконання не призвело.

4. Опрацювання питання щодо створення відділень для надання послуг з санаторно-курортного лікування інвалідам із травмами спинного мозку з числа учасників російсько-української війни на базі спеціалізованого Одеського санаторію «Салют» і Львівського міжрегіонального центру соціально-трудової, професійної та медичної реабілітації інвалідів, що належить до сфери управління Міністерства соціальної політики. Строк виконання 2015-2016 роки.

Суть заходу передбачає "опрацювання питання" щодо створення таких центрів, а не безпосереднє створення. Відповідно до інформації, наданої Міністерством соціальної політики, даний захід позначено як виконаний. Міністерство соціальної політики вказує на недоцільність створення відділення для надання послуг з санаторно-курортного лікування особам з інвалідністю з травмами хребта та спинного мозку з числа учасників російсько-української війни на

базі спеціалізованого Одеського санаторію "Салют". Пояснюється така недоцільність тим, що санаторій потребує реконструкції приміщень житлового корпусу та оздоровчо-лікувальної бази, закупівлі сучасного реабілітаційного обладнання, переобладнання усіх приміщень для безбар'єрного доступу осіб з обмеженими можливостями, що у свою чергу потребує значних видатків з державного бюджету. Разом з тим, Міністерство соціальної політики вказує на те, що сьогодні в Україні є санаторії, які на належному рівні забезпечують інвалідів з наслідками травм хребта та спинного мозку послугами з санаторно-курортного лікування. Що стосується створення відділення для надання послуг з санаторно-курортного лікування інвалідам на базі Львівського міжрегіонального центру соціально-трудової, професійної та медичної реабілітації інвалідів, то захід залишається також не виконаним. Міністерство соціальної політики у своєму звіті лише вказало, що згаданий вище центр щорічно надає реабілітаційні послуги, навчає та присвоює робітничу кваліфікацію 400-450 інвалідам в рік.

5. Забезпечення створення та розвитку транспортних служб для транспортування ветеранів війни, які мають поранення, до закладів охорони здоров'я та інших установ, що надають послуги з реабілітації, лікування та адаптації.

Строк виконання заходу завершився ще у 2015 році.

За даними Міністерства соціальної політики обласними, Київською міською державними адміністраціями організовано забезпечення перевезення осіб з інвалідністю, учасників російсько-української війни, які мають поранення, позначено як виконане.

Однак, за інформацією обласних державних адміністрацій, викладеною у звіті Міністерства соціальної політики, у таких областях як Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Київська, Одеська, Полтавська, Херсонська, окремі спеціалізовані транспортні служби із перевезення осіб з інвалідністю для транспортування учасників російсько-української війни, які мають поранення, до закладів охорони здоров'я, протезно-ортопедичних підприємств та установ, що надають послуги з реабілітації, лікування та адаптації через відсутність фінансування, не створювалися.

Тому захід не виконано.

Висновки та рекомендації

Підсумовуючи аналіз виконання заходів розділу, бачимо, що лише 2 з них були виконані. 5-ть заходів, строк виконання яких завершився, все ще не виконані. У той же час, контроль за виконанням було знято із усіх заходів, строк виконання яких закінчився. За три роки виконання Розпорядження КМУ №359-р так і не було налагоджено системи обов'язкового медичного огляду військовослужбовців, звільнених у запас, які були призвані на військову службу під час мобілізації.

Заходи Розділу 1 потребують подальшого виконання для забезпечення відновлення здоров'я учасників російсько-української війни. Для більш ефективного виконання заходів необхідно встановлювати більш чіткі критерії оцінки ефективного виконання заходів та відходити від формалізованого підходу до виконання Розпорядження КМУ №359-р.

РОЗДІЛ 2. ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТАКИХ СИСТЕМ У ПОСТКОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Передбачені заходи	Виконані	Виконуються, строк їх виконання закінчився в 2015, 2016 роках.	На постійному виконанні
16	4	4	8

Серед виконаних:

1. Створення Міжвідомчої координаційної ради з питань психологічної реабілітації учасників АТО.

Наказом Державної служби у справах ветеранів війни від 08.05.2015 року було утворено міжвідомчу комісію з питань організації психологічної реабілітації постраждалих учасників АТО та затверджено її склад.

Основними завданнями міжвідомчої комісії є розроблення рекомендацій щодо:

- визначення критеріїв відбору реабілітаційних установ, які здійснюватимуть заходи з психологічної реабілітації учасників бойових дій
- строків і періодичності проходження психологічної реабілітації учасниками російсько-української війни
- діагностичних критеріїв рівня психологічної травми учасника російсько-української війни;
- інші питання, що стосуються організації і проведення психологічної реабілітації учасників російсько-української війни

Міжвідомча комісія була створена ще у 2015 році, однак станом на 12.09.2017 відсутня будь-яка інформація про результати діяльності Міжвідомчої комісії. Отож, формально захід є виконаним, оскільки Комісію було створено, однак практично діяльність Міжвідомчої комісії не має бажаних результатів.

2. Розроблення та затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення індивідуальної програми реабілітації інваліда за формою, затвердженою МОЗ, зокрема, в частині надання психологічної допомоги, психологічної та професійної реабілітації звільненим у запас або відставку військовослужбовців, яким встановлено інвалідність.

Згідно звіту Міністерства соціальної політики захід було знято з контролю листом КМУ від 22.09.2015 року №8587/13/1-15.

Однак на сайті Міністерства охорони здоров'я відсутня будь-яка інформація про наявність методичних рекомендацій щодо заповнення індивідуальної програми реабілітації інваліда. Тому стверджувати, що захід було виконано не можна.

3. Створення на базі Харківської державної академії фізичної культури Міжрегіонального навчального центру масажних технологій з метою оперативної та кваліфікованої підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації реабілітологів-масажистів лікувальних та оздоровчих закладів різних регіонів країни, що здійснюють реабілітацію поранених та інвалідів з числа учасників російсько-української війни.

Наказом ректора Харківської державної академії фізичної культури від 30.06.2015 року створено Міжрегіональний навчальний центр масажних технологій. Зазначений центр проводить безкоштовну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації масажистів та реабілітологів, які працюють з пораненими, постраждалими та інвалідами російсько-української війни в державних реабілітаційних та лікувальних закладах.

4. Розроблення та затвердження уніфікованої навчальної програми підготовки спеціалістів з питань первинної психосоціальної реабілітації та надання спеціалізованої психологічної і психіатричної допомоги ветеранам війни. Проведення відкритого громадського обговорення зазначеної програми, рецензування її на кафедрах закладів та установ, що вивчають питання охорони психічного здоров'я, європейськими експертами, профільними професійними асоціаціями та громадськими об'єднаннями.

На виконання цього заходу Міністерство соціальної політики зазначило, що в установах На-

ціональної академії педагогічних наук України "Інститут соціальної та політичної психології" та "Інститут психології імені Г.С. Костюка" створено Центри практичної допомоги учасникам російсько-української війни, членам їх родин та тимчасово переміщеним особам.

Для організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти, підпорядкованих МОЗ України затверджені МОЗ України типові навчальні плани та програми циклів тематичного удосконалення для підвищення кваліфікації спеціалістів із психологічної реабілітації та соціальної роботи з особами, які стали інвалідами під час проходження військової служби, та іншими особами, які постраждали під час виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) в Україні.

Отже, захід є виконаним.

Заходи, які виконуються постійно:

1. Здійснення із залученням командирів військових частин, медичних фахівців, психологів організаційних заходів щодо створення та запровадження системи психологічної реабілітації військовослужбовця, якого було призвано на військову службу під час мобілізації, на особливий період не пізніше ніж за тиждень до його звільнення з військової служби.

Згідно Звіту Міноборони, станом на 01.05.2017 року заходами з психологічної реабілітації охоплено близько 22 тис. осіб, проведено 58 інструктивних занять із 1454 поліцейськими. Проведено психологічну діагностику 8076 поліцейських-учасників російсько-української війни, надано психологічну допомогу 4937 таким поліцейським.

2. Забезпечення проведення у військових частинах (підрозділах) медичного огляду та індивідуальних бесід психологів з метою виявлення військовослужбовців, які призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період і потребують психологічної, фізичної та соціальної реабілітації.

Надається психологічна допомога 540 штатним офіцерами-психологами. Проводяться періодичні медичні огляди та індивідуальні бесіди психологів. За оцінкою психологів Національної Поліції України станом на 01 травня 2017 року 59 діючих поліцейських-учасників російсько-української війни потребують психологічної допомоги після перебування в районах проведення АТО (з яких 29 осіб - після отримання психологічних та 30 - фізичних травм).

Обидва заходи втратили актуальність із переходом Збройних сил на контрактну армію.

3. Координація дій військових частин та військових комісаріатів щодо подальшої роботи з демобілізованими військовослужбовцями, яким рекомендується проведення реабілітаційних заходів.

За інформацією Міністерства оборони України, на сьогоднішній день здійснюється робота щодо укладання угод між військовими комісаріатами і місцевими органами державної влади та місцевого самоврядування про організацію роботи зі створення штабів надання допомоги демобілізованим, медичної та психологічної реабілітації учасників російсько-української війни. Однак інформація про кількість укладених угод відсутня.

4. Проведення у військових комісаріатах роз'яснювальної роботи щодо механізму отримання психологічної реабілітації та соціальної допомоги після звільнення з військової служби демобілізованими військовослужбовцями та членами їх сімей протягом тижня до звільнення з військової служби (демобілізації).

Після звільнення останньої шостої хвилі мобілізації 31 жовтня 2016 захід втратив свою актуальність.

5. Забезпечення надання психологічної допомоги звільненим зі служби військовослужбовцям у закладах охорони здоров'я.

За інформацією Міністерства охорони здоров'я, заходи щодо забезпечення медико-психологічною допомогою звільнених зі служби у закладах охорони здоров'я здійснюються у всіх регіонах України.

Однак за три роки війни так і не було ухвалено законодавчих змін, які б унормували порядок надання реабілітаційних послуг. З аналізу норм чинного законодавства, зокрема Закону «Про реабілітацію інвалідів в Україні» №2961-IV від 06.10.2005 р., випливає, що система реабілітації спрямована лише на тих, хто вже має інвалідність.

Жодних спеціальних норм щодо реабілітації військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, чинним законодавством теж не передбачено. Протоколи зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі (ПТСР), затверджені Наказом МОЗ «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі» №121 від 23.02.16 р., є єдиним документом, який стосується реабілітації військовослужбовців. Однак протоколи регулюють вузькоспеціалізоване питання ПТСР і надання допомоги військовослужбовцям у закладах Міністерства охорони здоров'я України. Порядку надання допомоги при інших захворюваннях та розладах, які можуть спіткати людину, що пройшла через бойові дії, законодавством поки що не встановлено.

6. Залучення фахівців з фізичної реабілітації до реабілітаційного процесу в госпіталях для ветеранів війни та закладах охорони здоров'я, що здійснюють реабілітацію демобілізованих військовослужбовців.

За інформацією Міністерства охорони здоров'я України, фахівці з фізичної реабілітації на постійній основі залучаються до реабілітаційного процесу в госпіталях для ветеранів війни та закладах охорони здоров'я, що здійснюють реабілітацію демобілізованих військовослужбовців. До реабілітаційного процесу звільнених зі служби військовослужбовців також залучаються студенти та волонтери.

7. Сприяння волонтерській діяльності щодо проведення заходів з реабілітації та соціальної адаптації демобілізованих військовослужбовців.

Кіровоградська область – Кіровоградським обласним госпіталем для ветеранів війни виділено приміщення для роботи психологів-волонтерів та для роботи «Мобільної волонтерської групи». У 2016 році госпіталем було отримано 339,7 тис грн позабюджетних коштів.

Житомирська область – Житомирський обласний госпіталь для ветеранів війни отримав допомогу від низки благодійних організацій. Госпіталь забезпечено медичним інвентарем та товарами: медичного забезпечення на суму – 57386 грн; меблі на суму – 19892 грн; м'який інвентар на суму – 11593 грн.

Львівська область – в рамках Міжнародної програми транскордонної співпраці Україна-Білорусь-Польща 2014-2020 рр., заплановано реконструкцію приміщення госпіталю під створення повноцінного реабілітаційного центру, оновлення реабілітаційного, фізіотерапевтичного та ортопедичного обладнання. За I квартал 2017 року Львівський обласний госпіталь для ветеранів війни та репресованих отримав 33375 грн від благодійних та волонтерських організацій. Рівненська область – Рівненський обласний госпіталь ветеранів війни співпрацює з низкою волонтерських організацій по реабілітації та соціальній адаптації демобілізованих військовослужбовців.

Черкаська область – Черкаський обласний госпіталь співпрацює із двома громадськими організаціями, серед яких "Самооборона майдану Черкас" та "Час надії".

Тернопільська область - Заліщицький обласний госпіталь інвалідів війни та реабілітованих співпрацює із декількома громадськими організаціями.

Хмельницька область - між Хмельницьким обласним госпіталем ветеранів війни та ГО «Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій» укладено угоду про співробітництво.

Миколаївська область - Миколаївський обласний госпіталь ветеранів війни отримує різні види допомоги від благодійних організацій (камери відеоспостереження, ліжка медичне, постільна білизна).

Полтавська область - Полтавським обласним клінічним госпіталем для ветеранів війни надається можливість направлення учасників російсько-української війни до будинку відпочинку «Мис доброї надії» за кошти спонсорів.

Міністерством оборони України укладено меморандуми про співпрацю з 6-ма громадськими та волонтерськими організаціями. Згідно укладених меморандумів до заходів з надання психологічної допомоги додатково залучаються від 280 до 400 психологів-волонтерів.

8. Залучення до реабілітаційного процесу демобілізованих військовослужбовців випускників вищих навчальних закладів та фахівців, зокрема, шляхом забезпечення проходження ними практики та стажування в госпіталях та закладах охорони здоров'я, що здійснюють реабілітацію таких військовослужбовців.

Студенти вищих навчальних закладів, які здобувають вищу освіту за спеціальністю „Фізична реабілітація“, „Психологія“ та „Практична психологія“ регулярно залучаються до проходження практики у закладах охорони здоров'я, що здійснюють реабілітацію військовослужбовців.

Виконуються, але строк їх виконання закінчився:

1. Розроблення та затвердження методичних рекомендацій щодо надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям, їх родинам, а також членам сімей загиблих (померлих) військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та працівників, які брали участь в антитерористичній операції. Доведення зазначених методичних рекомендацій до відома суб'єктів, що надають психологічну допомогу. Строк виконання заходу - травень 2015 року, відповідальні - Міністерство охорони здоров'я, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство оборони, Міністерство соціальної політики.

На сьогоднішній день для виконання зазначеного заходу зроблено:

- Міністерством охорони здоров'я видано наказ «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі» від 23.02.2016 року №121;
- розпорядженням КМУ від 12.07.2017 року №475-р схвалено Концепцію Державної цільової програми з фізичної, медичної, психологічної реабілітації та професійної реадaptaції учасників антитерористичної операції на період до 2022 року;
- 15 березня 2016 року Міністерством охорони здоров'я затверджено методичні рекомендації: «Психологічна реабілітація учасників АТО в госпіталях ветеранів війни»; «Організація медико-психологічної реабілітації учасників бойових дій»;
- розроблено проект розпорядження КМУ «Про утворення Державної установи «Центр психічного здоров'я Міністерства охорони здоров'я України». Проект акту проходить громадське обговорення та погодження з зацікавленими міністерствами та відомствами;
- Міністерством внутрішніх справ розроблено методичні рекомендації щодо підвищення психологічної стійкості та надійності працівників органів внутрішніх справ у ризиконебезпечних ситуаціях від 23.06.2016 року №6/21-5121;
- Міністерством внутрішніх справ підготовлено та направлено до лікувально-профілактичних закладів МВС методичні рекомендації щодо медико-психологічної реабілітації, психологічного супроводу та адаптації постраждалих учасників АТО від 31.08.2015 року №31868/Тх;

- Міністерством внутрішніх справ спільно з Міністерством охорони здоров'я узгоджена Клінічна постанова «Медико-психологічна реабілітація поліцейських, військовослужбовців НГУ, які брали участь в АТО»;
- Міністерством оборони затверджено Наказ №703 від 09.12.2015, де визначено переліки медичних показань та протипоказань до санаторного лікування та медичної реабілітації в санаторно-курортних закладах ЗСУ;
- Міністерством оборони прийнято Наказ №702 від 09.12.2015, яким затверджено Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців ЗСУ, які брали участь в АТО, під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)
- Міністерство оборони прийнято Наказ №591 від 04.11.2016 р., яким затверджена Інструкція про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медико-психологічної реабілітації, затверджена.

2. Вжиття заходів щодо створення регіональних центрів психологічної реабілітації і лікування, служб соціально-психологічного відновлення учасників російсько-української війни на базі діючих установ і закладів охорони здоров'я та соціального захисту із залученням до їх роботи висококваліфікованих спеціалістів, волонтерів, запровадження в таких центрах сучасних апробованих методик відновлення здоров'я та позбавлення демобілізованих військовослужбовців посттравматичного синдрому.

За інформацією, наданою обласними державними адміністраціями, психологічна реабілітація учасників російсько-української війни здійснюється понад 200 діючими установами і закладами охорони здоров'я та соціального захисту.

Згідно з даними, наданими Міністерством охорони здоров'я створені Центри медико-психологічної та психосоціальної реабілітації на базі Волинського, Закарпатського, Рівненського, Кіровоградського, Дніпровського, Черкаського, Миколаївського, Полтавського обласних госпіталів ветеранів війни та в м. Кременчук.

При вищих навчальних закладах (Маріупольський державний університет, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Київський національний університет імені Тараса Шевченка), які мають відповідне кадрове, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення створено Центри психологічної реабілітації.

Захід частково є виконаним та продовжує виконуватися.

3. Приведення системи підготовки фахівців у закладах вищої освіти МОН за спеціальностями «Психологія», «Практична психологія», закладах вищої медичної освіти і післядипломної освіти МОЗ за спеціальністю «Медична психологія» у відповідність із Законом України «Про вищу освіту» та європейськими стандартами підготовки таких фахівців.

На виконання поставленого завдання здійснено такі заходи:

на громадському обговоренні знаходяться проекти стандартів вищої освіти за спеціальністю «Психологія», розроблені відповідними комісіями Міністерства освіти і науки України;

вищими навчальними закладами (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. К. Винниченка, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка та інші), внесено відповідні зміни до навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти за напрямками (спеціальностями) «Психологія», «Практична психологія» та включено спеціалізовані дисципліни щодо особливості подолання кризових станів.

Захід виконаний не в повній мірі, продовжує виконуватися.

Висновки та рекомендації

На сьогоднішній день навіть ті заходи Розділу 2, які були виконані, не спрямовані на побудову системи психологічної реабілітації військовослужбовців та звільнених з військової служби.

Надання психологічної допомоги військовослужбовцям здійснюється силами приватних психологів та волонтерів.

Для побудови системи належної психологічної підтримки потрібно затвердити єдиний уніфікований документ проведення психологічної реабілітації учасників російсько-української війни з деталізованим фінансуванням заходів по його реалізації.

РОЗДІЛ 3.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ, ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ЗАГИБЛИХ (ПОМЕРЛИХ) УЧАСНИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Передбачені заходи	Виконані	Не виконані	На постійному виконанні
8	2	2	4

Серед виконаних:

1. Розроблення дорожньої карти для демобілізованих військовослужбовців та членів сімей загиблих (померлих) учасників російсько-української війни, що містить: інформацію про установи соціального захисту та охорони здоров'я із зазначенням номерів контактних телефонів, телефонів «гарячих ліній», а також громадських та благодійних організацій перелік документів, необхідних для вирішення питань залежно від характеру витягів з актів законодавства, зокрема із Закону «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», актів Кабінету Міністрів України з питань соціального захисту учасників російсько-української війни.

Міністерством соціальної політики розроблено такі дорожні карти:

1. "Дорожня карта щодо забезпечення санаторно-курортним лікуванням учасників антитерористичної операції".
2. "Дорожня карта щодо забезпечення учасників АТО психологічною реабілітацією".

3. "Дорожня карта щодо забезпечення учасників АТО соціальною та професійною адаптацією".
4. "Дорожня карта щодо забезпечення учасника АТО технічними та іншими засобами реабілітації в Україні".
5. "Дорожня карта щодо протезування (ортезування) учасника АТО виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні".

Згідно з інформацією, висвітленою в аналітичному звіті «Забезпечення потреб учасників російсько-української війни на місцевому рівні» підготовленому ГО «Юридична сотня», виготовлення та поширення дорожніх карт також здійснюється й в таких областях як Львівська, Волинська, Черкаська, Житомирська, Івано-Франківська та Сумська.

Однак, проблеми виникають у доведенні до відома учасникам російсько-української війни дорожніх карт, підготовлених Міністерством соціальної політики. Учасники російсько-української війни, на жаль, не знають про наявність таких довідкових матеріалів.

Отже, захід є виконаним частково.

2. Розроблення проекту акта щодо визначення повноважень центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в частині організації надання допомоги сім'ям учасників російсько-української війни, окрема, шляхом проведення соціального інспектування таких сімей з метою вивчення їх потреб та визначення видів соціальної допомоги, якої вони потребують, здійснення психолого-педагогічного супроводження дітей шкільного віку із зазначених сімей.

Згідно звіту Міністерства соціальної політики зазначений захід є виконаним та знятий з контролю листом Міністерства соціальної політики від 07.10.2015 року №15225/0/14-15/172.

Однак захід є виконаним лише з формальної точки зору. Наслідком невиконання є неправильна постановка заходу. Захід передбачає "розроблення проекту акта". Однак для того, щоб проект акта знайшов практичне втілення його необхідно затвердити та імплементувати на практиці. Тому хоч захід і є формально виконаним, практичної користі не містить.

Серед заходів, що передбачають постійне виконання:

1. Вивчення питання щодо необхідності у соціальній підтримці сімей учасників російсько-української війни та забезпечення організації надання їм такої допомоги.

Захід передбачає постійне виконання і за даними, поданими Міністерством соціальної політики, станом на 15.04.2017 року центрами соціальних служб для сімей, дітей та молоді було здійснено оцінку потреб 107 414 сім'ям учасників російсько-української війни, а також організовано надання різних видів соціальних послуг:

Захід є частково виконаним та продовжує виконуватися.

24 374

осіб із числа сімей учасників отримали юридичну допомогу

20 480

осіб із числа сімей учасників отримали гуманітарну допомогу

52 008

осіб із числа сімей учасників отримали матеріальну допомогу

22 527

осіб із числа сімей учасників отримали допомогу в оформленні/відновленні документів

29 673

сім'ї отримали земельну ділянку

5 512

осіб із числа сімей учасників працевлаштовано (29,5% від кількості поставлених на облік в центрі зайнятості)

870

сім'ей забезпечено житлом

2. Забезпечення супроводження з вирішення соціальних питань учасників російсько-української війни, які перебувають на лікуванні та реабілітації у військових госпіталах та інших закладах охорони здоров'я, та соціального супроводу осіб з інвалідністю за місцем проживання, а також інформування щотижня Державної служби у справах ветеранів війни та учасників АТО про проведену роботу.

На виконання цього заходу було надано інформацію від Міністерства охорони здоров'я, що у госпіталах ветеранів війни проводиться супроводження учасників АТО з метою вирішення соціальних питань та надання допомоги у підготовці та оформленні медичної документації необхідної при направленні на медико-соціальні експертні комісії з метою визначення стану здоров'я та втрати працездатності. Також надана інформація з регіонів.

Волинська обл. – у Луцькому військовому гарнізонному госпіталі та у співпраці з Центром медичної та психологічної реабілітації для учасників АТО на базі госпіталю ветеранів війни (у разі потреби) працівники Департаменту соціального захисту населення надають роз'яснення військовослужбовцям з питань соціальних гарантій, пільгового забезпечення.

Донецька обл. – закладами охорони здоров'я області надається супроводження учасників антитерористичної операції, які перебувають на лікуванні та реабілітації.

м. Київ – кожна родина загиблого та пораненого бійця знаходиться під супроводом районного управління праці та соціального захисту населення. і т.д.

На виконання цього заходу зазначено, що Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції щотижнево здійснюється моніторинг учасників російсько-української війни, які отримали поранення та потребують або забезпечені технічними засобами реабілітації, у тому числі протезуванням (ортезуванням). Однак останні дані про результати моніторингу наявні станом на 14.07.17, згідно яких загальна чисельність учасників російсько-української війни, охоплених моніторингом складає 879 осіб. Забезпечено протезуванням лише 412 осіб із 879.

Міністерством внутрішніх справ на виконання зазначеного заходу видано наказ «Про організацію роботи із соціальної підтримки осіб, які отримали інвалідність під час проведення АТО» від 23.10.2015 року №1282.

3. Забезпечення оздоровлення та відпочинку на території України та за кордоном дітей, один з батьків яких загинув, постраждав або бере безпосередню участь у проведенні АТО.

14 липня 2015 року Верховною Радою України прийнято Закон «Про внесення змін до Закону України від 04.09.2008 № 375-VI «Про оздоровлення та відпочинок дітей» щодо оздоровлення дітей учасників бойових дій, дітей, один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту, дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи», яким передбачено пільгове оздоровлення дітей осіб, визнаних учасниками бойових дій. Відповідно до прийнятого Закону Міністерством соціальної політики розроблено зміни до Порядку використання коштів, передбачених на таке оздоровлення в дитячих центрах „Артек” і „Молода гвардія” та Порядку направлення дітей до дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Проте, питання оздоровлення дітей учасників російсько-української війни у більшій мірі реалізується в областях України, так у Запорізькій області протягом оздоровчої кампанії 2017 року послугами оздоровлення та відпочинку планується охопити 1583 дитини пільгових категорій осіб, визнаних учасниками бойових дій. У Полтавській області прийнято обласну програму «Оздоровлення та відпочинок дітей на 2015-2019 роки», у Рівненській «Програма відпочинку та оздоровлення дітей на 2014-2017 роки».

Захід передбачає постійне виконання.

4. Сприяння залученню учасників російсько-української війни до проведення у навчальних закладах заходів військово-патріотичного виховання, організації зустрічей з трудовими колективами підприємств, установ та організацій.

Постановою передбачено, що даний захід потребує постійного виконання, тому листом від 23.04.2015 року №1/9-211 Міністерством освіти і науки рекомендовано департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій залучення учасників російсько-української війни до проведення у навчальних закладах заходів з патріотичного виховання, надання допомоги родинам загиблих, проведення волонтерських дій.

Варто зауважити, що сьогодні з метою виховання патріотизму серед учнівської молоді у навчальних закладах проводяться тематичні уроки, круглі столи. Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Київська, Одеська, Рівненська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська обласні адміністрації розробили плани заходів патріотичного виховання, в яких передбачено зустрічі учнів навчальних закладів з учасниками російсько-української війни. Також, у навчальних закладах областей проводяться уроки мужності за участю учасників російсько-української війни.

5. Виконання програми забезпечення житлом учасників російсько-української війни та членів їх сімей відповідно до законодавства.

Строк виконання заходу чітко не визначено. Так, на офіційному сайті Верховної Ради України про строк не зазначено жодним чином, у звітах Міністерства соціальної політики про стан виконання Плану заходів за перший квартал 2017 року та за квітень 2017 зазначено, що даний захід потребує постійного виконання, проте у аналітичному звіті щодо стану виконання Плану заходів того ж Міністерства соціальної політики, вказано строк виконання заходу з 2015 по 2017 рік.

Цей захід із невизначеним строком передбачає виконання програми забезпечення житлом учасників російсько-української війни та членів їх сімей відповідно до законодавства.

Питання забезпечення житлом залишається найгострішою проблемою, адже сьогодні житло можуть отримати виключно інваліди I та II групи та члени сімей загиблих учасників російсько-української війни. Регулюється захід такими нормативно-правовими актами:

«Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво (придбання) житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також для інвалідів I-II групи з числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції, та потребують поліпшення житлових умов» затверджений постановою КМУ від 19.10.2016 року №719.

За кошти Субвенції у 2016 році було виплачено 616 грошових компенсацій на загальну суму 416 млн. грн.

«Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення житлом осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції та/або у забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості нижніх кінцівок» затверджений постановою КМУ від 17.06.2015 року №407.

Як результат - за 2015-2016 рр. придбано 101 одиницю житла.

Однак, враховуючи те, що учасники російсько-української війни позбавлені можливості бути забезпеченими житлом, а також те, що строк виконання заходу чітко не визначено в Плані заходів, захід варто вважати не виконаним.

6. Розроблення та поширення серед ветеранів війни з числа учасників російсько-української війни пам'яток щодо їх соціального захисту.

Цей захід полягає в розробленні та поширенні серед ветеранів війни з числа учасників російсько-української війни пам'ятки щодо їх соціального захисту.

Термін виконання заходу завершився у травні 2015.

За даними аналізу стану виконання Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників АТО, підготовленого Міністерством соціальної політики, зазначений захід позначено як виконаний.

Проте, інформування учасників російсько-української війни про їх права залишається на низькому рівні. Права та пільги учасників російсько-української розкидані у багатьох нормативно-правових актах різного відомчого рівня, до яких періодично вносяться зміни. До теперішнього часу ні Державна служба у справах ветеранів війни та учасників АТО, ні Міністерство соціальної політики, ні Міністерство оборони не розробили єдиного довідника, пам'ятки щодо всіх наявних у ветеранів війни пільг. Натомість, волонтери та громадські організації за благодійні кошти поширюють такі пам'ятки.

Строк виконання заходу завершився ще у травні 2015 року, вважаємо захід не виконаним.

Висновки та рекомендації

На сьогоднішній день, немає необхідного реєстру учасників російсько-української війни, інвалідів війни, членів сімей загиблих учасників російсько-української війни. У частині інформаційного забезпечення центральні органи виконавчої влади часто не розробляють і, як показує практика, не сприяють поширенню інформаційних матеріалів серед учасників російсько-української війни, що призводить до того, що ветерани війни обмежені в інформації про власні права та пільги. Щодо забезпечення житлом учасників російсько-української війни та членів їхніх сімей, то як зазначалось вище, захід виконується тільки частково. За кошти державного бюджету житлом забезпечуються лише інваліди I та II групи та члени сімей загиблих.

Вважаємо, що вирішенню проблем в сфері соціального захисту учасників російсько-української війни посприятиме створення єдиної координаційної ради, яка буде реалізовувати та контролювати державну політику у сфері соціального захисту, а також створення та забезпечення роботи єдиного реєстру учасників російсько-української війни, в тому числі внесення відомо-

стей про наявність групи інвалідності таких осіб.

РОЗДІЛ 4.

ПРОФЕСІЙНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

ЗВІЛЬНЕНИХ У ЗАПАС

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Передбачені заходи	Виконані	Не виконані	На постійному виконанні
9	2	1	6

Виконані:

1. Визначення процедури прийняття на державну службу демобілізованих військовослужбовців та, в разі необхідності, подання Кабінетові Міністрів України відповідних пропозицій.

Даний захід пов'язаний із завданням, спрямованим на спрощення процедури прийняття у першочерговому порядку на роботу до органів МВС, Міністерства оборони, ДСНМ, Державної прикордонної служби демобілізованих військовослужбовців. Так, для цього у серпні 2015 року було внесено зміни до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. № 423 «Про деякі питання застосування статей 4, 15, 27 Закону України «Про державну службу». Зазначена постанова втратила чинність у серпні 2016 року, тому на разі завдання не може виконуватися. Таким чином, військовослужбовці, які претендують на державну службу сьогодні, можуть вступити на державну службу лише на загальних підставах за умови проходження конкурсу згідно Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 року №889-VIII. За даними Державної служби зайнятості із числа безробітних військовослужбовців за направленням державної служби у січні-серпні 2017 року 7,7% військовослужбовців було працевлаштовано у сфері державного управління та оборони.

2. Розміщення у приміщеннях військкоматів інформаційних матеріалів та нормативно-правових актів з питань зайнятості та соціального захисту на випадок безробіття, їх постійна актуалізація.

Такі матеріали розміщуються, як правило на інформаційних стендах у військкоматах, зокрема серед таких інформаційних матеріалів виділяють буклети та дорожні карти «Як знайти роботу військовослужбовцям та учасникам АТО».

Не виконані:

1. Серед заходів розділу - спрощення процедури прийняття у першочерговому порядку на роботу до органів МВС, Міністерства оборони, ДСНМ, Державної прикордонної служби демобілізованих військовослужбовців, строк виконання якого завершився у червні 2015 року. За інформацією Міністерства соціальної політики, органи державної влади забезпечують при-

йняття у першочерговому порядку на роботу демобілізованих військовослужбовців та звільнених з військової служби за інвалідністю внаслідок поранення. Зазначається, що на виконання цього заходу Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову №637 "Про внесення змін до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994р. №423". Однак, 06 серпня 2016 року зазначена постанова втратила чинність згідно постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 2016 №465 "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України". Згідно ч.2 ст.38 Конституції України громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби. Тому, враховуючи норму Конституції, зазначений захід не може бути виконано, оскільки це буде грубим порушенням Конституції України.

Більше того, згідно чинної редакції статті 23 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу», абсолютно усі військовослужбовці, визнані військово-лікарською комісією (далі - ВЛК) непридатними до військової служби, підлягають звільненню за станом здоров'я.

Однак для проходження служби на окремих військових посадах не потрібно відповідати усім формальним критеріям придатності до військової служби. Військова служба - це не лише бій на передовій, це також адміністративно-управлінська робота, пов'язана з розробкою стратегічних та тактичних планів, інші функції забезпечення армії. Виконувати такі обов'язки ветерани російсько-української війни можуть найбільш ефективно, оскільки мають необхідний практичний досвід та знання. В травні 2017 року було зареєстровано законопроекти №6052 та №6492. Обидва дають можливість залишатись на службі військовослужбовцям, які отримали травми, поранення чи інші ушкодження здоров'я під час участі в бойових діях.

До заходів, що потребують постійного виконання належать:

1. Співпраця військових частин та військкоматів і Державної служби зайнятості щодо проведення подальшої роботи з демобілізованими військовослужбовцями, які потребують сприяння у працевлаштуванні.

За інформацією Міністерства соціальної політики, на сьогоднішній день установами Державної служби зайнятості налагоджена співпраця з військовими частинами та військкоматами щодо проведення подальшої роботи з демобілізованими військовослужбовцями, які потребують сприяння у працевлаштуванні. Як правило, військовими комісаріатами здійснюється анкетування звільнених зі служби військовослужбовців з метою подальшої координації дій щодо сприяння їх професійній реабілітації. На підставі опрацьованих анкет центри зайнятості проводять індивідуальну роботу з такими військовослужбовцями, які під час опитування та анкетування повідомили про потребу у працевлаштуванні. Також, на підставі укладених договорів між військовими комісаріатами та центрами зайнятості опрацьовуються питання та затверджуються графіки проведення інформаційних зустрічей з безробітними військовослужбовцями.

Таким чином, учасник російсько-української війни знає куди необхідно звернутись у разі виникнення проблем із пошуком роботи, оскільки, у приміщеннях військкоматів розміщуються матеріали про послуги служби зайнятості, інформація про наявні вакантні місця.

2. Здійснення контролю за дотриманням роботодавцями соціальних гарантій військовослужбовців, які були призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період, та у разі виявлення порушень вжиття відповідних заходів.

Як правило, контроль за дотриманням соціальних гарантій, передбачених ст. 119 КЗпП України у частині збереження місця роботи (посади), середнього заробітку за громадянами, які призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, здійснюється місцевими органами праці та соціального захисту населення.

У Волинській області департаментом соціального захисту населення обласної державної адміністрації запроваджено щотижневий моніторинг ситуації поновлення звільнених зі служби

військовослужбовців на закріплених за ними робочих місцях, їх працевлаштування або незайнятості. У Житомирській області здійснення такого контролю закріплено за відповідальними особами районних міських управлінь праці та соціального захисту населення. У Запорізькій області контроль за дотриманням роботодавцями трудових гарантій працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, здійснюється Головним управлінням Держпраці у Запорізькій області, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

За інформацією Міністерства соціальної політики України у 2017 році було проведено 628 перевірок дотримання законодавства про працю в областях, виявлені порушення прав 34 працівників, призваних на військову службу. Однак, не вказано чи такі перевірки проводились на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності чи лише щодо окремих юридичних осіб.

3. Забезпечення організації та проведення для демобілізованих військовослужбовців спеціальних семінарів та тренінгів, що мотивують до вибору цивільної професії.

Відповідні семінари та тренінги проводяться Державною службою зайнятості; протягом січня – квітня 2017 року профорієнтаційні послуги отримали 30,5 тис. безробітних з числа ветеранів, які брали участь в російсько-українській війні. Така низька кількість ветеранів, зацікавлених у відвідуванні семінарів та тренінгів, спрямованих на мотивацію у виборі цивільної професії, можна пояснити тим, що за даними дослідження Світового банку підготовленого в 2017 році, 45% ветеранів повернулися на попереднє місце роботи. Також, значну роль у цій сфері відіграють громадські та волонтерські організації, які проводять цільові семінари для демобілізованих військовослужбовців.

4. Забезпечення працевлаштування демобілізованих військовослужбовців на вакантні та новостворені робочі місця, у тому числі з виплатою в установленому порядку компенсації єдиного внеску роботодавцям відповідно до статей 26 та 27 Закону «Про зайнятість населення». Загалом, питання працевлаштування звільнених у запас учасників російсько-української війни експерти виводять у трійку найактуальніших порад з виділенням військовослужбовцям земельних ділянок та забезпечення санаторно-курортним лікуванням.

Протягом січня-березня 2017 року послугами державної служби зайнятості скористались 31,4 тис. безробітних з числа військовослужбовців, які брали участь в російсько-українській війні, це враховуючи те, що статус учасника бойових дій отримали вже понад 300 тис. осіб.

Тобто, прогресивних заходів для забезпечення працевлаштування демобілізованих військовослужбовців так і не здійснено.

5. Сприяння започаткуванню демобілізованими військовослужбовцями власної справи шляхом здійснення в установленому порядку виплати одноразової допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності.

За даними соціологічного дослідження GfK Group на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні (2016 рік), тільки 48% ветеранів знають про можливість отримання одноразової допомоги для організації підприємницької діяльності і лише 2% опитаних, скористалися цією можливістю.

Державна служба зайнятості не здійснює жодних заходів для забезпечення належного рівня поінформованості про можливість отримання одноразової допомоги на власну справу. В середньому, допомога на власну справу складає близько 35000 грн., тому часто отриманих коштів недостатньо для започаткування бізнесу.

За інформацією, наданою Міністерством соціальної політики протягом січня – квітня 2017 року таку одноразову допомогу отримали 186 осіб, однак яка з них частина є особами, звільненими з військової служби інформації немає.

6. Підвищення конкурентоспроможності демобілізованих військовослужбовців на ринку праці шляхом видачі ваучерів на перепідготовку, спеціалізацію, підвищення кваліфікації.

Державна служба зайнятості видає ваучери задля підтримання конкурентоспроможності на ринку праці шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації для осіб, звільнених з військової служби після участі в російсько-українській війні (за умови отримання статусу учасника бойових дій), з числа інвалідів.

Однак, протягом січня - березня 2017 року особи, які брали участь в російсько-українській війні ваучер не отримували. Причиною може бути, те, що згідно Постанови КМУ від 20 березня 2013 р. № 207, яка регулює порядок видачі ваучерів, щоб його отримати треба відповідати деяким критеріям. Зокрема, потрібно мати професійно-технічну або вищу освіту та не перебувати на обліку в центрі зайнятості як безробітний. Очевидно, що більшість учасників російсько-української війни не підпадають під заявлені критерії. Крім того, при отриманні ваучера, використати його можна рівно на виділену суму не більше, не менше. Також витратити кошти за ваучером не можна на декілька послуг, лише на одну. Тобто, складна бюрократична процедура, яка потребує спрощення.

Висновки та рекомендації

Виконання усіх заходів розділу на належному рівні дозволило б покращити ситуацію із працевлаштуванням учасників російсько-української війни. Однак жодний із заходів не було виконано на належному рівні. За даними Державної служби зайнятості з початку 2016 року на обліку перебуває взята на облік 48,5 тисячі безробітних ветеранів російсько-української війни. Станом на січень 2017 року з усіх узятих на облік ветеранів працевлаштовано тільки 12 тисяч. Для покращення ситуації із працевлаштуванням звільнених зі служби учасників російсько-української війни необхідно побудувати систему професійної адаптації учасників російсько-української війни, яка включатиме у себе консультаційний блок, освіту/перекваліфікацію та допомогу в подальшому працевлаштуванні.

РОЗДІЛ 5.

СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯН У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Передбачені заходи	Виконані	Не виконані	На постійному виконанні
9	6	2	1

Оскільки, виконання таких заходів як:

- розроблення за участю органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань регіональних програм медичного, соціального забезпечення, адаптації, психологічної реабілітації, професійної підготовки (перепідготовки) учасників російсько-української війни;
- опрацювання питання щодо створення при місцевих держадміністраціях координаційних центрів з соціальних питань громадян, звільнених з військової служби, ветеранів війни та членів сімей загиблих (померлих) учасників російсько-української війни із залученням представників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, військових комісаріатів та громадських об'єднань;
- запровадження з урахуванням досвіду Житомирської області надання учасникам російсько-української війни та членам їх сімей відповідних послуг за принципом «єдиного вікна», а також соціальних та медичних послуг з виїздом у місця проживання військовослужбовців - учасників російсько-української війни;
- запровадження регіональних телефонних «гарячих ліній» для надання консультаційної допомоги учасникам російсько-української війни та членам їх сімей
- покладено на обласні та Київську міську державну адміністрацію, тож розглянемо як в областях України виконується кожний із зазначених вище заходів.

Область	Наявність програм	Координаційні центри/робочі групи	Єдине вікно	Гаряча лінія
Вінницька	+	+	+	-
Волинська	+	+	+	-
Дніпропетровська	+	+	+	-
Донецька	-	-	+	-
Житомирська	+	-	+	-
Закарпатська	+	+	+	+
Запорізька	+	+	+	+
Івано-Франківська	-	-	+	+
Київська	-	-	+	-
Кіровоградська**	-	-	-	-
Луганська	-	+	+	-
Львівська	+	+	+	+
Миколаївська	-	+	+	+
Одеська	+	+	+	+
Полтавська	-	+	+	-
Рівненська	-	+	+	-
Сумська	-	+	+	+
Тернопільська	+	+	-	+
Харківська	+	+	+	-
Херсонська	-	+	+	+
Хмельницька	-	+	+	-
Черкаська	-	+	+	+
Чернівецька**	-	-	-	-
Чернігівська	+	+	+	-

* - дані висвітлені в таблиці згідно інформації, наданої Міністерством соціальної політики України;

** - інформація відсутня.

Вказані заходи є виконаними частково.

Серед виконаних заходів розділу також можна виділити:

1. Розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту нормативно-правового акта щодо створення територіальних органів Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції на даний момент є виконаним, про що свідчить Лист КМУ від 22.09.2015 року №8587/13/1-15 про зняття з контролю.

22 липня 2016 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову "Про погодження реорганізації територіальних органів Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції" №452. Захід є виконаним.

2. Забезпечення науково-методичного супроводу закладів та установ соціального захисту та центрів психологічної реабілітації і лікування учасників російсько-української війни.

Строк виконання заходу завершився у 2015 році і захід можна вважати виконаним. Так, Міністерство охорони здоров'я спільно з ДУ «Український державний науково-дослідний інститут медико-соціальних проблем інвалідності МОЗ України» розробило методичні рекомендації «Психологічна допомога учасникам бойових дій в рамках індивідуальної програми реабіліта-

ції інваліда». У 2015 році видано навчальний посібник «Посттравматичні стресові розлади», а також монографія «Реабілітація постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій. Посттравматичний стресовий розлад». Розроблені та затверджені такі клінічні настанови як «Медико-психологічна реабілітація поліцейських, військовослужбовців Національної гвардії України, які приймали участь в антитерористичній операції» та «Медико-психологічна реабілітація учасників АТО в санаторно-курортній мережі».

Захід щодо забезпечення висвітлення на офіційних веб-сайтах Міністерства соціальної політики, Міністерства охорони здоров'я та Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції інформації про використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на реабілітацію, лікування та адаптацію учасників російсько-української війни передбачає постійне виконання.

Згідно даних, наданих Міністерством соціальної політики, на сайті Міністерства соціальної політики та Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції висвітлюється та оновлюється інформація про використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на реабілітацію, лікування та адаптацію учасників російсько-української війни.

Серед не виконаних заходів, строк виконання яких завершився:

1. Опрацювання питання щодо створення інформаційної системи про соціальний захист та реабілітацію учасників російсько-української війни, у якій зазначаються місце проживання, статус, професія, потреба у наданні послуг з реабілітації, лікування та адаптації, а також обсяг наданих послуг.

Строк виконання заходу 2015-2016 роки. Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції спільно з Міністерством соціальної політики прийнято рішення щодо створення інформаційної системи про соціальний захист та реабілітацію учасників російсько-української війни на базі централізованого банку даних з проблем інвалідності. А також розроблено проект внесення змін до нормативно-правових актів щодо розширення Єдиного реєстру учасників антитерористичної операції інформацією про осіб зі статусами інваліда війни, члена сім'ї загиблого, учасника війни, а також про потребу та забезпечення житлом, земельними ділянками, технічними та іншими засобами реабілітації, послугами із санаторно-курортного лікування, психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації.

Однак наразі такої інформаційної системи з повними даними про учасників російсько-української війни так і не було створено. "Єдиний реєстр учасників АТО", який ведеться Державною службою у справах ветеранів війни містить неповні дані. Зокрема, до реєстру не потрапляють учасники російсько-української війни, які отримали посвідчення УБД до початку АТО, адже реєстр ведеться згідно поданих документів на оформлення посвідчення УБД. Крім того, реєстр не включає інформації про членів сімей загиблих. Моніторинг стосовно стану забезпечення житлом, земельними ділянками, технічними та іншими засобами реабілітації, послугами із санаторно-курортного лікування, психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації не здійснюється.

По-суті, даний захід носить декларативний характер, мова йде не про створення інформаційної системи про соціальний захист та реабілітацію учасників російсько-української війни, а лише про опрацювання питання щодо створення такої системи. Тому, важко стверджувати чи захід є виконаним чи ні, адже кінцевим результатом повинно стати саме створення або доопрацювання діючого реєстру учасників російсько-української війни.

2. Розроблення та подання в разі необхідності Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо спрощення процедури придбання товарів та послуг, необхідних для реабілітації, соціальної та професійної адаптації, лікування, протезування, забезпечення санаторно-курортним лікуван-

ням, житлом учасників російсько-української війни.

З метою реалізації проекту складного протезування за кордоном Міністерством соціальної політики тричі вносились зміни до постанови КМУ від 01.10.2014 року №518 щодо збільшення розміру грошової допомоги. Сума такої грошової допомоги із 1 травня 2017 року становить 3031,2 тис. гривень.

Також, постановою КМУ від 01.03.2017 року №110, про яку ми згадували вище, делеговано повноваження закупівлі путівок місцевим держадміністраціям та надано можливість учаснику російсько-української війни самостійно обрати санаторій для оздоровлення.

Проте, зазначені нормативно-правові акти не сприяють реалізації в Україні спрощеної процедури придбання товарів та послуг, необхідних для реабілітації, соціальної та професійної адаптації, лікування та протезування.

Висновки та рекомендації

Як бачимо, не всіма обласними державними адміністраціями розроблено регіональні програми медичного, соціального забезпечення, психологічної та професійної реабілітації, що призводить до різного рівня соціального забезпечення учасників російсько-української війни у різних регіонах України. Негативно також позначається на стані соціального захисту учасників російсько-української війни й відсутність єдиної інформаційної системи, у якій необхідно зазначати окрім прізвища та ім'я ветерана, також і місце проживання, професію, потребу в наданні послуг з реабілітації, адаптації. Пропонуємо затвердити єдиний комплексний порядок, спрямований на належне забезпечення учасників російсько-української війни інформацією про їхні права та соціальні гарантії.

РОЗДІЛ 6.

ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ

ДОПОМОГИ ЩОДО

СТВОРЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ

ТА АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ

ВІЙНИ

Передбачені заходи	Виконані	Не виконані	На постійному виконанні
3	0	2	1

Захід, що **потребує постійного виконання**, полягає в забезпеченні співпраці з міжнародними організаціями стосовно реалізації наявних та запровадження нових проектів технічної та фінансової допомоги, спрямованих на реабілітацію та реінтеграцію учасників російсько-української війни, запровадження успішних моделей реабілітації та реінтеграції демобілізованих військовослужбовців.

Головним міжнародним партнером щодо створення загальнодержавної системи реабілітації та адаптації учасників російсько-української війни виступає НАТО у складі двох трастових фондів:

- з медичної реабілітації (Агенція НАТО з підтримки та постачання - NSPA);
- зі створення системи зміни військової кар'єри на професійну цивільну (Управління політичних справ та політики безпеки НАТО - PASP).

За три роки дії Плану заходів системи реабілітації та реінтеграції учасників російсько-української війни побудовано так і не було. Відповідних нормативно-правових актів, які б визначили порядки медичної, психологічної реабілітації та соціальної, в тому числі і професійної реінтеграції учасників російсько-української війни.

Серед не виконаних заходів розділу:

1. Проведення роботи з пошуку додаткових джерел для зміцнення матеріально-технічної бази центрів, закладів та установ, що надають учасникам російсько-української війни послуги з реабілітації, лікування та адаптації, зокрема, із залученням міжнародної допомоги для створення

загальнодержавної системи реабілітації, лікування та адаптації учасників російсько-української війни.

Згідно інформації Міністерства соціальної політики, виконавцями заходу - Міністерством соціальної політики, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, обласними та Київською міською державною адміністрацією постійно проводиться робота з пошуку додаткових джерел для виконання зазначеного заходу.

Однак, важливо, що Розпорядженням КМУ №359-р встановлено кінцевий строк виконання для зазначеного заходу до травня 2015 року, проте в аналізі Міністерства соціальної політики щодо стану виконання Плану заходів зазначено, що даний захід із постійним строком виконання. Виходячи із важливості та необхідності виконання зазначеного заходу протягом тривалого часу, а не одиничними акціями, не є логічним встановлений строк до травня 2015, адже захід повинен виконуватись постійно.

2. Проведення міжнародної конференції з питань надання медичної та соціальної допомоги учасникам російсько-української війни за участю представників ООН, НАТО, ОБСЄ, Міжнародного Червоного Хреста, організацій українців за кордоном та інших міжнародних організацій. Згідно з даними, наданими Міністерством охорони здоров'я, 20-21 квітня 2017 року на базі Київського міського клінічного госпіталю ветеранів війни проведено науково-практичну конференцію з міжнародною участю на тему: «Сучасні технології в реабілітації та лікуванні нейром'язоскелетних розладів».

За інформацією Міністерства соціальної політики на виконання зазначеного заходу було проведено міжнародну конференцію з питань надання медичної та соціальної допомоги учасникам російсько-української війни за участю представників ООН, НАТО, ОБСЄ, Міжнародного Червоного Хреста, організацій українців за кордоном та інших міжнародних організацій, але жодного підтвердження щодо цієї інформації не було надано, також відсутня інформація щодо проведення такої міжнародної конференції на офіційних сайтах всіх виконавців передбаченої програми. Тому захід, строк виконання якого завершився у червні 2015 року станом на квітень 2017, так і залишається не виконаним.

Висновки та рекомендації

Передбачені заходи в разі їх виконання сприятимуть міжнародній співпраці в сфері реабілітації та адаптації учасників російсько-української війни. А для того, щоб залучити міжнародну допомогу, вважаємо необхідним інформувати міжнародне співтовариство про високий рівень виконання дотичних програм в сфері адаптації та реабілітації військовослужбовців. Це дасть змогу залучити міжнародні інвестиції, що у свою чергу сприятиме покращенню стану адаптації й реабілітації учасників російсько-української війни.

ВИСНОВКИ ДО ЗВІТУ

За результатами ґрунтовного аналізу стану виконання Плану заходів станом на квітень 2017 року з його 55 пунктів: виконано 16; виконуються постійно – 22; не виконані заходи, строк виконання яких вийшов – 15; 1 захід, строк виконання якого завершується у 2017 році та 1 захід із невизначеним строком виконання (за інформацією Міністерства соціальної політики: виконано – 28; виконується – 27).

Негативною тенденцією, яка була виявлена в процесі проведення аналізу є те, що у 15 заходів строк виконання завершився, проте їх так і не було виконано. Здебільшого ці заходи стосуються організації відпочинку, проведення медичного огляду, розроблення програм з підготовки майбутніх спеціалістів у сфері медичного забезпечення учасників російсько-української війни, спрощення процедури прийняття на роботу (що потребує розроблення нормативно-правового акта).

Результати аналізу стану виконання зазначеного Плану заходів свідчать, що реалізація більшості заходів, спрямованих на формування в країні сучасної системи соціальної адаптації учасників російсько-української війни, потребує конкретних дій, важливим кроком до втілення яких є розробка нормативно-правових актів та інформаційних матеріалів.

Пропонуємо наступні рекомендації:

- продовжити роботу щодо забезпечення виконання заходів спрямованих на досягнення належного рівня медичної, психологічної реабілітації та соціальної адаптації учасників російсько-української війни;
- активізувати роботу по розробці нормативних актів та інформаційних матеріалів, спрямованих на покращення медичної реабілітації та соціальної адаптації;
- забезпечити виконання заходів з метою досягнення у 2017 році високого рівня соціального захисту учасників російсько-української війни;
- розробити та затвердити порядки медичної, психологічної реабілітації та соціальної, в тому числі і професійної адаптації учасників російсько-української війни;
- при розробці стратегічних документів та порядків визначити достатньо чіткі критерії оцінки ефективності виконання заходів.

Авторський склад:

- 1.Вікторія Дідач, експерт ГО «Юридична Сотня»
- 2.Леся Василенко, голова ГО «Юридична Сотня»
- 3.Вікторія Лавренюк, експерт ГО «Юридична Сотня»
- 4.Івасик Станіслав, експерт ГО «Юридична Сотня»

Олена Лисенко
Керівниця комунікаційного
напрямку

legal100.pr@gmail.com

ДЛЯ МЕДІА

М. КИЇВ, ВУЛ. ГАЙДАРА, 58/10

LEGAL100.ORG.UA

FACEBOOK.COM/YURSOTNYA